

opusdei.org

Ispravno je i pravedno: Pravednost (I)

Pravednost započinje u našem odnosu s Bogom, koji se očituje u našoj spremnosti na zahvaljivanje. Novi tekst u seriji "Vrlo ljudski, vrlo božanski" o vrlinama.

11.10.2023.

Isusove riječi su upućene svima. Ribari uživaju slušajući ga kako govori o ribarskim mrežama (usp. Mt 13,47-52); zemljoradnici pozorno

slušaju kada On govori o zahtjevu da sjeme donese trajni plod (usp. Mt 13,2-9); a svaka domaćica suosjeća s pričom o ženi koja je kod kuće izgubila novčić, jer je doživjela isto iskustvo (usp. Lk 15,8-10). Koristeći slike iz običnog života, Krist rasvjetljuje najtranscendentnije istine. Ipak, neke njegove prispodobе nas mogu zbuniti. Iako izražene jednostavnim jezikom, stavljaju nas pred paradokse koji nas tjeraju na razmišljanje. *Jer misli vaše nisu moje misli* (Iz 55,8), ponekad se čini da nam Isus želi reći.

Možda jedna od njegovih priča koja izaziva najviše nedoumice je ona o gospodaru posjeda koji rano ujutro odlazi unajmiti radnike da rade u njegovom vinogradu (usp. Mt 20,1-16). Prispodoba počinje kako bismo mogli očekivati: gospodar se dogovori s radnicima o njihovoj dnevnoj plaći, jedan denar, i pošalje ih da rade. Na prvu bismo mogli

pomisliti da je ovo priča o korištenju vremena i donošenju plodova. Ali kako se prispodoba nastavlja, gospodar odluči zaposliti nove radnike kasnije tijekom dana, koji će raditi manje sati. I umjesto da im osigura fiksnu plaću, obećava da će im platiti "ono što je pravedno" (usp. Mt 20,4).

"Što je pravedno." Taj izraz nužno izaziva određena očekivanja kod slušatelja i čitatelja. Pretpostavljamo da će oni koji su kasnije počeli raditi dobiti manje novca od onih koji su radili od zore. Stoga kada oni koji su počeli raditi kasno u danu budu plaćeni denarom, prirodno je da mislimo da će oni koji su počeli raditi rano ujutro dobiti veću nagradu za svoj rad. Ali postupci gospodara iznenađuju sve. Prvo prema onima koji su radili samo nekoliko sati, jer su primili istu plaću kao i ostali; ali i prema drugima koji su počeli raditi od prvog sata, jer su očekivali

razmjerno povećanje dogovorene plaće. Ali možda smo mi ti koji smo najviše iznenađeni suočavanjem s tako nekonvencionalnim konceptom pravde. *Nije li mi slobodno činiti sa svojim što hoću?* pita gospodar vinograda (Mt 20,15).

To je ispravno i pravedno

Isusa ne zanima rješavanje ekonomskih ili političkih pitanja. Ovom prispodobom On ne pokušava razjasniti tako složen koncept kao što je pravedna plaća. Naš Gospodin želi, prije svega, usmjeriti našu pažnju prema Božjem milosrdnom stavu, njegovoj želji da svakoga primi, čak i ako mu dođe u posljednji čas svoga života, poput dobrog razbojnika (usp. Lk 23, 43). Ali uz ovo temeljno značenje, Učiteljeva prispodoba pruža nam narativni okvir koji nam pomaže da razmislimo o različitim dimenzijama vrline pravednosti u našim životima.

Ako se, kao što se tradicionalno potvrđuje, pravednost sastoji u tome da se svakoj osobi da ono što joj pripada, ono što uistinu zaslužuje, tada se suočavamo s unutarnjom dispozicijom koja naglašava relacijsku dimenziju ljudskog bića. Stoga se prije svega možemo zapitati što dugujemo Bogu ili kakav je pravedan odnos prema onome koji je Izvor svega dobrog, počevši od samog našeg postojanja.

Euharistijska molitva Mise daje nam dobro polazište. Ovako uvijek završava kratki dijalog između svećenika i vjernika koji započinje predslovlje: „Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našem . — Dostojno je i pravedno.”[1] Zahvalnost i pravednost mogu se isprva činiti suprotnima jedna drugoj. Dar karakterizira upravo nezaslužенost, dok je zahvalnost priznanje da je osoba prekoračila ono što je strogo dužno. Ali pred Bogom, sve se

potpuno mijenja, budući da je On izvor svega što jesmo i što posjedujemo. Kako kaže sveti Pavao, *Što imaš da nisi primio?* (1 Kor 4,7). Naš je život stoga potpuno nezasluženi dar; dakle, s obzirom na Boga, zahvalnost je značajna dužnost. Nikada mu se ne možemo odužiti za sve što čini za nas, a to ni na koji način nije nepravedno. Međutim ima nešto što mu jako dugujemo, uistinu pravedno: zahvaliti Mu za sve.

Otkrivanje da je naš odnos s Bogom obilježen njegovim besplatnim darom i ljubavlju pomaže nam da radosno prihvatimo svoj život kao njegova djeca i oslobađa nas od pogleda vjere koji je pretjerano usredotočen na "slovo" zapovijedi. Umjesto da nas preplavi ono što bi se moglo činiti beskrajnim popisom ciljeva ili pravila kojima nekako pokušavamo "otplatiti" cijenu našeg otkupljenja, svoj odgovor na Božju

ljubav doživljavamo kao našu spremnost da mu damo svaki trenutak u našem životu, uvjereni da mu nikada nećemo moći dovoljno zahvaliti za sve što nam je dao. Tako se, na primjer, vjernost planu duhovnog života, a ne teret savjesti pred preuzetim obvezama, može promatrati kao najizravnija manifestacija naše zahvalnosti za ljubav koju Bog daruje svakome. Ako doista nastojiš biti pravedan, često ćeš razmišljati o svojoj potpunoj ovisnosti o Bogu i biti ispunjen zahvalnošću i željom da uzvratiš za naklonost Oca koji nas voli do ludila: 'Što imaš da nisi primio?'.” [2]

Njegova je pravednost veća od naše

Poticanje duboke zahvalnosti Bogu oslobađa nas od opasnosti da tražimo osudu o njegovom načinu djelovanja. Ponekad, kada se iznenada nađemo u situaciji koju nismo očekivali,

možemo si postaviti pitanja poput "Kako Bog može dopustiti da se ovako nešto dogodi?" Možda mislimo da je On više blagoslovio druge ljude ili da se čini da On ne čuje naše molbe, pa bismo mogli pomisliti: "Kako nepravedno." Ponašamo se tada kao oni radnici koji nakon cjelodnevnog rada nisu mogli prihvatiti "pretjeranu" velikodušnost gospodara prema kasnije zaposlenima tog dana. Umjesto da budu sretni što vide ove radnike s resursima potrebnim da kupe nešto za jelo, oni su tužni jer su se razočarali misleći da će dobiti veći dar.

Nema smisla kriviti Boga za zla koja vidimo u svijetu. Mnoga od tih zala posljedica su ljudske slobode, vlastitih i tuđih postupaka i propusta. Štoviše, trebamo postići uvjerenje u našoj molitvi da je Bog Gospodar našeg života i povijesti; i također da, iako nam zapravo ništa ne duguje,

uvijek traži najbolje za svaku osobu
budući da je Ljubav, pretvarajući zlo
u dobro na iznenađujuće načine.
Sveti Ivan Pavao II je rekao da je
„pravednost je u određenom smislu
veća od čovjeka, veća od dimenzija
njegova zemaljskog života, veća od
mogućnosti da se u ovom životu
uspostave potpuno pravedni odnosi
među svim muškarcima i
ženama.”[3]

Molitva onih koji znaju da su djeca
Božja obilježena je pouzdanjem u
Onoga koji nas beskrajno ljubi i
uvijek nam želi dobro. Isus je molio u
maslinskom vrtu: *"Oče! Ako hoćeš,
otkloni ovu čašu od mene. Ali ne moja
volja, nego tvoja neka bude! (Lk
22,42)*. Suočeni sa situacijama koje ne
razumijemo u potpunosti i koje nam
možda uzrokuju patnju, dok
pokušavamo pronaći rješenja,
možemo reći Bogu: „Neka se izvrši
tvoja pravda, a ne moja. Znam da

sam u dobrim rukama i da će na kraju sve biti dobro.”

Pravednost je i želja i misterij. Želja duboko ukorijenjena u našem srcu, ali i misterij koji nas nadilazi, u smislu da samo Bog ima posljednju riječ o tome što je pravedno i o konkretnim načinima uspostavljanja pravde. Stoga ne bi bio kršćanski stav željeti kažnjavanje naših neprijatelja, kao da je na nama da odlučujemo o tome, ili se previše spremno pozivati na božansku pravdu opominjući ljude koji postupaju nemoralno ili temelje svoje živote na vrijednostima drugačijim od naših.

Sigurno bi nas vjera u božansku pravednost trebala utješiti kada trpimo nepravdu ili kada nas rastužuju negativni događaji u svijetu. “Postoji pravednost. Postoji 'ponišćavanje' prošlih patnji, nadoknada koja ispravlja stvari.” [4]

Poput gospodara u prispodobi, Bog ispunjava svoje obećanje i nagrađuje one koji su dobro radili. Ali Božje otkrivenje samoga sebe također nas navodi da vjerujemo da će ga njegovo milosrđe potaknuti da uvijek daje nove prilike za obraćenje onima koji čine zlo. „Nije stroga pravednost koja se temelji na teoretskim procjenama, vodila Sina Božjega da moli oprostjenje od svoga Oca u naše ime, nego besplatna ljubav koja ima na umu samo ono što može učiniti za druge.” [5] Stoga, gospodar vinograda ne sjedi besposleno nakon što je rano unajmio radnike; čak i u jedanaesti sat želi dati posla onima koji će izgubiti cijeli dan. Ukratko, kako piše sveti Josemaría, "Bog se ne da nadmašiti u velikodušnosti." [6]

Drugi su slobodni

Kada razmišljamo o pravednosti kao vrlini koja bi trebala oblikovati naše odnose s drugima, često se kaže da je

pravednost samo minimalni zahtjev za suživot: poštivanje drugih u njihovoj "različitosti".[7] Pravednost se tada može promatrati kao hladan stav koji više ističe razlike među ljudima nego ono što im je zajedničko. Dok milosrđe traži jedinstvo, pravednost bi naglašavala razdvojenost. Međutim, ako bolje razmislimo, odnos između milosrđa i pravednosti je suptilniji.

Činjenica da je svakome dano ono što mu odgovara, kako zahtijeva pravednost, suštinski je povezana s pravilnom raspodjelom dobara, s poštivanjem ugovora i dane riječi te s poštovanjem koje dugujemo svakoj osobi. Moglo bi se, dakle, reći da nam pravednost doista pomaže da vodimo miran život u društvu, osiguravajući jasna pravila i sprječavajući nas da ometamo jedni druge.

Stoga nije nešto malo ili trivijalno priznati "različitost" drugih ljudi i

njihovo pravo da budu onakvi kakvi žele. Kao što je sveti Josemaría naglasio: „Imamo dužnost braniti osobnu slobodu svakoga, znajući da je 'Isus Krist onaj koji nam je priskrbio tu slobodu.' Ako to ne činimo, kakvo pravo imamo zahtijevati svoju vlastitu slobodu?”[8] Upravo to gospodar vinograda predbacuje prvim radnicima koji se osjećaju prevarenima: *„Prijetelju, ne činim ti krivo. Nisi li se pogodio sa mnom po denar? Uzmi svoje pa idi. A ja hoću i ovomu posljednjemu dati kao i tebi. Nije li mi slobodno činiti sa svojim što hoću? Ili zar je oko tvoje zlo što sam ja dobar?”* (Mt 20,13-15).

Ponekad možemo doći u iskušenje da unaprijed diskvalificiramo mišljenja nekoga tko ima drugačiji pogled na svijet ili se vodi drugim vrijednostima. Zatim pretjerano naglašavamo ujedinjujuću dimenziju milosrđa, misleći da svaku različitost

treba prevladati kako bi se napravilo mjesta za istinsku ljubav, a pravednost brkamo s pukom jednakošću. Međutim, “pravednost je neodvojiva od ljubavi prema bližnjemu i njoj je svojstvena. Pravednost je primarni način ljubavi ili, riječima Pavla VI., njezina *'minimalna mjera', sastavni dio ljubavi 'djelom i istinom' (1 Iv 3,18)*”[9] Ova krepost podsjeća nas, prije svega, da svi imamo pravo biti kakvi želimo, manifestirati takav način postojanja prema van i uživati vlastita dobra. Kako piše papa Franjo, “nijedan ljudski pojedinac ili skupina ne može sebe smatrati apsolutnom, ovlaštenom zaobilaziti dostojanstvo i prava drugih pojedinaca ili njihovih društvenih skupina.”[10]

Sveti Josemaría često je govorio o vrlo raznolikom brojniku kod ljudi koji su ga slijedili: različiti karakteri, slobodna mišljenja i osobne

mogućnosti svakoga, u političkim, kulturnim, znanstvenim, umjetničkim, profesionalnim pitanjima, itd. On je to razlikovao od zajedničkog nazivnika, vrlo malog u usporedbi, sastavljenog od temeljnih istina vjere i karizme koju su svi dijelili. Mnogo nam koristi ako cijenimo, poštujemo i volimo legitimne razlike ljudi koji žive s nama. „Ovaj pluralizam treba voljeti i njegovati, iako će nekome ponekad biti teško prihvatiti tu različitost. Osoba koja voli slobodu uspijeva vidjeti pozitivne i privlačne aspekte onoga što drugi misle i rade u tim širokim područjima.”[11]

Razmišljati drugačije značilo bi pasti u suptilno iskušenje da želimo pomoći drugima na temelju vlastitih parametara, bez razlučivanja što im stvarno treba i, iznad svega, što im dugujemo. Bilo bi nepravedno, primjerice, nekome tko radi za nas isplatiti plaću manju od onoga što

odgovara poslu koji je obavio, samo zato što smatramo da je bolje dati mu bonus koji čini razliku. U tom smislu gospodar vinograda ne griješi protiv pravednosti plaćajući svima jednako. Možda bismo mogli pomisliti da ima neobičan kriterij pravednog plaćanja, ali ni u jednom trenutku ne krši svoju riječ. Oni koji su pristali na denar dobili su točno ono što je obećano; a ostali su dobili ono što se gospodaru činilo pravednim. Takav je Bog: pravedan čuvar svojih obećanja, ali i velikodušni Otac, kojemu je „dovoljan jedan osmijeh, jedna riječ, jedna gesta, malo ljubavi pa da bi onda izlio obilje svoje milosti na dušu prijatelja.” [12]

[1] Usp. Rimski misal, Euharistijska molitva.

[2] Sveti Josemaría, Prijatelji Božji, br. 167.

[3] Sveti Ivan Pavao II., audijencija, 8. studenog 1978.

[4] Benedikt XVI., Spe Salvi, br. 43.

[5] Fernando Ocáriz, Pastoralno pismo, 16. veljače 2023., br. 8.

[6] Sveti Josemaría, Kovačnica, br. 623.

[7] uzimajući u obzir "različitost" kao temeljnu dimenzije pravde, vidi Joseph Pieper, Četiri kardinalne vrline, str. 68ff.

[8] Prijatelji Božji, br. 171.

[9] Benedikt XVI., Caritas in veritate, br. 6.

[10] Papa Franjo, Fratelli tutti, br. 171.

[11] Fernando Ocáriz, Pastoralno pismo, 9. siječnja 2018., br. 13.

[12] Sveti Josemaría, Križni put, 5. postaja.

Gaspar Brahm

.....

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/hr-hr/article/ispravno-
je-i-pravedno-pravednost-i/](https://dev.opusdei.org/hr-hr/article/ispravno-je-i-pravedno-pravednost-i/) (6.08.2025.)